

שיעור חינוך בנושא שפה ומגדר

המטרה של 'דברו אלינו' היא לעורר מודעות להדרה של נשים מהשפה העברית, ולעודד שימוש בשפה שיוויונית. היוזמה התחילה ב-2016 בקריאה לכלי התקשורת לשדר בלשון נקבה ביום האישה הבינלאומי. מאז ועד היום עמוד הפייסבוק שלנו מרכז דוגמאות לשימוש בשפה מפלה במקומות שבהם היא צורמת במיוחד, וכן דוגמאות משמחות לשימוש בשפה שיוויונית או בלשון נקבה.

אנחנו מאמינות שגם שינוי קטן בשפה, ולו רק פעם בשנה - כזה ששובר קצת את השגרה שלנו ומאתגר את המובן מאליו - הוא דרך יעילה ופשוטה לחולל שינוי חברתי גדול. לכן, מומלץ לצורך ההתנסות להעביר את השיעור לכיתה בלשון נקבה.

ליצירת קשר: עמוד הפייסבוק [דברו אלינו](#) | dabru.eleynu@gmail.com

מטרות:

- התלמידות/ים יחשפו להדרה המובנית בשפה על ידי שימוש בלשון רבות במקום בלשון רבים
- התלמידות/ים יבחנו את הקשר בין ההטיות המגדריות בשפה לבין הערך החברתי שמיוחס לשימוש בלשון זכר אל מול לשון נקבה
- התלמידות/ים ילמדו על הכוח של השפה בעיצוב תפיסת העולם שלנו – 'שפה בוראת מציאות'

מהלך:

הקדמה - הצגת הנושא והאתגר (5 דק')

פותחות את השיעור בכך שמתחסות ליום האישה הבינלאומי. מציגות את היוזמה ומצהירות שהשיעור יועבר בלשון רבות. אפשר להפוך את האתגר לתחרות בין המורה לתלמידות/ים – כשעל המורה להצליח לדבר בלשון רבות לאורך כל השיעור (בכל פניה לכלל הכיתה), ועל הכיתה לספור למורה את הפעמים שבהן היא נכשלת ופונה בלשון רבים.

במידה ועולה התנגדות מצד הכיתה – רשמו את הטיעונים על הלוח. סמנו טיעונים שהעלו בנים וטיעונים שהעלו בנות. נתייחס לטיעונים בסיכום השיעור.

חלק א' (5 דק')

שאלו את התלמידות/ים האם שמו לב להטיה שבה מדברות בד"כ ביומיום. היכן שומעות בד"כ פניה בלשון זכר? (תשובות אפשריות: שלטים, מענה קולי, מכתבים רשמיים, תקשורת, מבחנים...)

- האם יש מישהו/י בכיתה ששמו לב לזה קודם?
- האם למישהו/י זה הפריע? אם כן, למה?

חלק ב' (10 דק')

פואטרי סלאם (ספוקן וורד) – ציבור צעירה / יעל טל

<https://www.youtube.com/watch?v=7GJz4JK09JY>

הקרינו את הקטע.

שאלות לדיון:

- מה חשבתן/ם על הסרטון? מי אהב/ה? למי זה הפריע?
- האם לדעתכן/ם יש קשר בין זה שהפניה הכללית היא תמיד בלשון זכר לבין זה שנשים מדברות על עצמן בלשון זכר? האם לדעתכן/ם יש בעיה עם זה?

חלק ג' (15 דק')

הטיות מגדריות בשפה. מטרת החלק הזה היא להראות איך השימוש בלשון נקבה (או בהתייחסויות לנקבות/נשים) משמש להקטין ולהשפיל מישהו – כלומר להצביע על המטען החברתי השלילי שיש לשימוש בלשון נקבה.

התבוננות בקללות:

בקשו מהתלמידים לכתוב על דף שלוש קללות שהם/ן משתמשות/ים בהן הרבה. אספו את התשובות על הלוח.

הקיפו בעיגול את הקללות שהיתה בהן התייחסות לנשים/נשיות (זונה, בן/בת זונה, קוסאמאש'ך, ילדה, כוסית, שרמוטה...). אפשר להצביע על השימוש בנשים בריבים בין בנים (קללות על האמא, האחות – הנשים הופכות לרכוש, משהו שמשתמשים בו כדי להעליב ולפגוע).

בכמה מהקללות היו ביטויים שקשורים לגבריות? האם בחברה שלנו להיות גבר נחשב מחמאה או קללה? ומה לגבי להיות אישה?

הראו לכיתה את הסרטון "לרוץ כמו בת"

<https://www.youtube.com/watch?v=8nV7VEAdTMs>

שאלות לדיון:

- למה לעשות משהו "כמו בת" זה משפיל?
- איך מרגישות בנות שחיות בעולם שבו זאת התרבות המקובלת?
- איך מרגישים בנים שחיים בעולם כזה?
- האם זה חייב להיות ככה?

אפשרות נוספת: עבודה עם שירים (15 דק')

השוו בין שירים המנוסחים בלשון זכר ובלשון נקבה. האם היו עובדים גם בהטיה ההפוכה? איך זה מרגיש לשמוע את השיר כשהוא כן/לא פונה אלי? האם המסרים זהים או שיש הבדל במסרים המופנים לבנות ולבנים?

שירים אפשריים (מילים בנספח):

- אני ואתה נשנה את העולם / אריק איינשטיין
- מה שאת אוהבת / גלי עטרי

סיכום (10 דק')

במידה והתלמידות/ים התנגדו לדיבור בלשון נקבה, חזרו לטיעונים שהם/הן העלו – ובקשו מהם להתייחס לטיעונים אלו עכשיו.

דוגמאות:

זה טיפשי – אם זה טיפשי אז מה איכפת לכם/ן כל כך?

זה נוגד את כללי השפה – השפה דינמית ומשתנה, כל הזמן נוספות מילים חדשות ונעלמות אחרות. במקומות שבהם השפה מפלה, חשוב שנשנה אותה, כדי לכונן עולם שיויוני יותר

זה מסורבל – האם בשם הנוחיות אנחנו רוצות לוותר על חצי מהכיתה? האם יש להן/ם רעיונות לפשט את הפניה המגדרית? האם בשם הנוחות היו מוכנים לפניה שהיא רק בלשון נקבה?

האם עמדתן במשימה?

בשלב הזה אפשר לשאול את התלמידות/ים אם ניהלו מעקב אחרי הדיבור שלכן וכמה פעמים נכשלתן/ם בפניה בלשון נקבה...

לסיכום, שאלו:

- האם במהלך השיעור התרגלתן/ם לפניה בלשון נקבה?
- מחשבות/שאלות לסיכום המפגש?
- איך ניתן לטמיע את השינוי הזה בבית הספר ובחיי היומיום שלנו?

* * *

השיעור נכתב על ידי דפנה איזנרייך בעזרת לילי בן-עמי וגלעד שמילוביץ', כחלק מיוזמת 'דברו אלינו'.

העברתן את השיעור? נשמח לשמוע איך היה!
שלחו הודעה אל הדף ונשמח לתת לכך מקום בעמוד (ולא לשכוח לצלם סלפי עם הכיתה!!!).

אני ואתה נשנה את העולם / אריק איינשטיין

אני ואתה נשנה את העולם ,
אני ואתה אז יבואו כבר כולם ,
אמרו את זה קודם לפני ,
לא משנה - אני ואתה נשנה את העולם .

אני ואתה ננסה מהתחלה ,
יהיה לנו רע, אין דבר זה לא נורא ,
אמרו את זה קודם לפני ,
זה לא משנה - אני ואתה נשנה את העולם .

אני ואתה נשנה את העולם ,
אני ואתה אז יבואו כבר כולם ,
אמרו את זה קודם לפני ,
לא משנה - אני ואתה נשנה את העולם .

מה שאת אוהבת / ביצוע: גלי עטרי, מילים: מאיר גולדברג

קחי מה שתרצי, מי יסרב לך
קחי את העולם כולו
מי יוכל לומר לך לא
אם רק תחייכי, מי לא יתאהב בך
מי שאת רוצה יבוא
אל תלכי עם מי שלא .

תעשי רק מה שאת אוהבת
רק מה שאת חושבת
שיהיה לך טוב .

יש לך זמן לגדול, כמה יפה את
קחי את העולם כמו פרי
קחי כל מה שאפשרי
אין אחת כמוך, את כבר יודעת
שתוכלי תמיד לבחור
כל מה שתרצי לזכור .

תעשי רק מה שאת אוהבת ...

דברו אלינו

יום אחד יבוא מי שחכית לך
מי שאת רוצה יבוא
עם מה שאת אוהבת בו .